

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku H. Sp. z o.o. z siedzibą w P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.
przy udziale zainteresowanego M. B.
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 grudnia 2016 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 maja 2016 r., sygn. akt III AUz .../16,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Zarządzeniem Przewodniczącej VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego w [...] z dnia 29 stycznia 2016 r. zwrócono odwołanie H. Sp. z o.o. w [...] od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w [...] z dnia 29 grudnia 2014 r.

Podstawą rozstrzygnięcia był fakt, że odwołanie w imieniu Spółki wniosła H. M., prowadząca firmę „K.” Biuro Usług Prawnych i Szkolenia z siedzibą w Ł. H. M. zawarła w dniu 31 grudnia 2004 r. umowę zlecenia z odwołującym w zakresie doradztwa prawnego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz prawa cywilnego i gospodarczego. W dniu 31 grudnia 2014 r.

uzyskała pełnomocnictwo do reprezentowania odwołującej Spółki w postępowaniu sądowym. Pełnomocnictwo zostało udzielone na czas nieokreślony. Umowa zlecenia w zakresie doradztwa została zawarta po przeprowadzeniu postępowania kontrolnego przez organ rentowy, jak i po wydaniu spornej decyzji.

W tym stanie rzeczy brak zdolności do uzyskania statusu pełnomocnika (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 października 2013 r., I ACa 675/13; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2014 r., I CZ 27/14, LEX nr 1521227) obliuguje do zwrotu odwołania, gdyż istnienie stałego stosunku zlecenia powinno mieć charakter pierwotny.

Na powyższe zarządzenie zażalenie złożył odwołujący, wskazując na brak podstaw prawnych do negowania pełnomocnictwa udzielonego H. M.

Postanowieniem z dnia 31 marca 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił zażalenie. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko odnośnie wykładni art. 87 § 1 k.p.c. Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Spółki, że strony łączyły stały stosunek zlecenia od 2013 r.

Na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 31 marca 2016 r. zażalenie do Sądu Najwyższego złożył w imieniu Spółki radca prawny, zaskarżając je w całości, zarzucając obrazę art. 130 § 1 k.p.c., art. 468 k.p.c. oraz art. 87 § 1 k.p.c. Skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem z dnia 11 maja 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił zażalenie pełnomocnika Spółki w myśl art. 394¹ § 2 k.p.c.

Powyższe postanowienie zażaleniem zaskarżył pełnomocnik Spółki, zaskarżając je w całości i zarzucając obrazę art. 394¹ § 2 k.p.c. i art. 398¹ k.p.c. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 31 marca 2016 r. stanowi orzeczenie w przedmiocie odrzucenia pozwu, o którym mowa w art. 398¹ k.p.c., podczas gdy należy je kwalifikować jako orzeczenie w przedmiocie odrzucenia odwołania w związku z wydanym zarządzeniem o zwrocie pozwu. Nadto błędne uznanie, że zawarte w art. 394¹ § 2 k.p.c. wyłączenie odnosi się do postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na zarządzenie przewodniczącego. Mając na uwadze powyższe domagał się jego uchylenia w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest słuszne. Art. 394¹ § 2 k.p.c. budził wątpliwości w praktyce, czego dowodem są wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 2 czerwca 2010 r., SK 38/09, LEX nr 578851; z dnia 9 lutego 2010 r., SK 10/09, LEX nr 551973; z dnia 12 stycznia 2010 r., SK 2/09, LEX nr 549543.

W przedmiotowym postępowaniu ocenie podlega postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 maja 2016 r. w przedmiocie odrzucenia zażalenia pełnomocnika Spółki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 marca 2016 r., oddalające zażalenie na zarządzenie Przewodniczącego Wydziału o zwrocie odwołania od decyzji organu rentowego z dnia 29 grudnia 2014 r. Wyznaczone ramy postępowania obligują do oceny, czy pogląd prawny wyrażony w zaskarżonym orzeczeniu (zażalenie nie przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, wydane w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji) jest trafny.

W judykaturze utrwalone jest stanowisko, że na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na zarządzenie o zwrocie pozwu nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 stycznia 1998 r., I CZ 207/97, LEX nr 78427; z dnia 19 grudnia 1996 r., II CKN 60/96, LEX nr 1428318). Taki pogląd jest uzasadniony stwierdzeniem, że zarządzenie o zwrocie pozwu jest rozstrzygnięciem szczególnym, gdyż pozbawia pismo procesowe, które zostało zwrócone, wszelkich skutków prawnych (zarówno materialnych, jak i procesowych), a zatem nie może być uznane za kończące postępowanie w sprawie, tzn. kończące spór (całość sporu). Pojęcie „postanowienia kończące postępowanie w sprawie” obejmuje bowiem tylko orzeczenia kończące postępowanie jako całość poddaną pod osąd, tzn. takie, których uprawomocnienie trwale zamyka drogę do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty w danej instancji.

Jednak w sprawie występują dodatkowe parametry. Przede wszystkim uwzględnienia wymaga tryb postępowania. Przedmiotowa sprawa toczy się w wyniku odwołania od decyzji organu rentowego, jako sprawa z zakresu

ubezpieczeń społecznych. Ma to takie znaczenie, że postępowanie sądowe uruchamiane jest dopiero na etapie postępowania odwoławczego, gdyż dotychczas prowadzone było według reguł postępowania administracyjnego. W judykaturze Sądu Najwyższego za utrwalony uważa się pogląd, że odwołanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 105/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 529 oraz postanowienie z dnia 29 maja 2006 r., I UK 314/05, OSNP 2007 nr 11 - 12, poz. 173). Od momentu wniesienia odwołania do sądu, rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną (art. 1 k.p.c.), podlegającą rozstrzygnięciu wedle reguł właściwych dla tej kategorii. Nie zmienia to jednak rozumowania, że odwołanie pełniąc rolę pozwu, *de facto* nim nie jest. Nie chodzi tu tylko o różnice w wymogach formalnych (art. 187 k.p.c. i art. 477¹⁰ § 1 k.p.c.), gdyż nie warunki brzegowe mają tu decydujące znaczenie. *Prima facie* widać, że inne skutki wywołuje zwrot pozwu, a inne zwrot odwołania. Orzecznictwo Sądu Najwyższego akcentuje, że w przypadku pozwu procedura wstępna (kontrola formalna) służy zapewnieniu prawidłowego przebiegu procesu, a z jego zwrotem nie łączą się ujemne następstwa dla strony, która może ponownie wnieść sprawę do sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1996 r., II CKN 60/96, LEX nr 1428318). Tymczasem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dominuje zasada ograniczonego formalizmu (zob. M. Klimas, Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, LEX 2013). Wyraża się ona między innymi wprowadzeniem do procesu czynności wyjaśniających (art. 468 § 1 k.p.c.), co oznacza możliwość wzywania strony do usunięcia braków formalnych jedynie wówczas, gdy nie dadzą się usunąć w toku czynności wyjaśniających (art. 467 § 3 k.p.c.). Jeżeli *per saldo* dojdzie do zwrotu odwołania, to następuje uprawomocnienie się decyzji organu rentowego, która rozstrzyga o prawach lub obowiązkach strony. W rezultacie zwrot odwołania tamuje możliwość ponownego poddania sporu pod osąd organu odwoławczego, bowiem odwołanie do sądu może być wniesione tylko w terminie miesięcznym od doręczenia odpisu decyzji (art. 477⁹ § 1 k.p.c.).

Opisany wzorzec postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie może być pominięty przy ocenie dopuszczalności zażalenia.

Oceny tej nie modyfikuje fakt, że zażalenie z art. 394¹ § 2 k.p.c. do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji ma charakter wyjątkowy. Jest ono przewidziane wyłącznie w „sprawach kasacyjnych”, kończących postępowanie w sprawie, z wyraźnym wyłączeniem postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c., a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., II CZ 84/14, LEX nr 1653746). Łatwo dostrzec, że przepis ten wprowadza wyjątek od zasady. Z tego względu nie powinien być interpretowany rozszerzająco, tak by swym zakresem objąć także rozpoznanie zażalenia na zarządzenie Przewodniczącego Wydziału.

Należy zatem przyjąć, że postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na zarządzenie o zwrocie odwołania zamyka ubezpieczonemu drogę do rozpoznania sprawy co do jej istoty, wobec czego jest orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 394¹ § 2 k.p.c., a w konsekwencji dopuszczalne jest zażalenie do Sądu Najwyższego na takie postanowienie wydane w sprawie, w której przysługuje skarga kasacyjna (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UZ 7/09, OSNP 2011 nr 1 – 2, poz. 28). Zaskarżone przez pełnomocnika orzeczenie nie jest postanowieniem w przedmiocie odrzucenia pozwu, ani w przedmiocie umorzenia postępowania. Nie zostało też wydane w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji, bo zaskarżone do Sądu Apelacyjnego zostało zarządzenie Przewodniczącego w przedmiocie zwrotu odwołania. Kodeks postępowania cywilnego nie zawiera przepisu, który stanowiłby ogólnie, że do zarządzeń przewodniczącego stosuje się przepisy dotyczące postanowień sądu, a zatem uznać należy, iż zawarte w art. 394¹ § 2 k.p.c. wyłączenie nie odnosi się do postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na zarządzenie przewodniczącego.

Sumą powyższych uwag jest stwierdzenie, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których przysługuje skarga kasacyjna, dopuszczalne jest zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na zarządzenie o zwrocie odwołania (art. 394¹ § 2 k.p.c.).

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398¹⁵ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 2 k.p.c.

kc